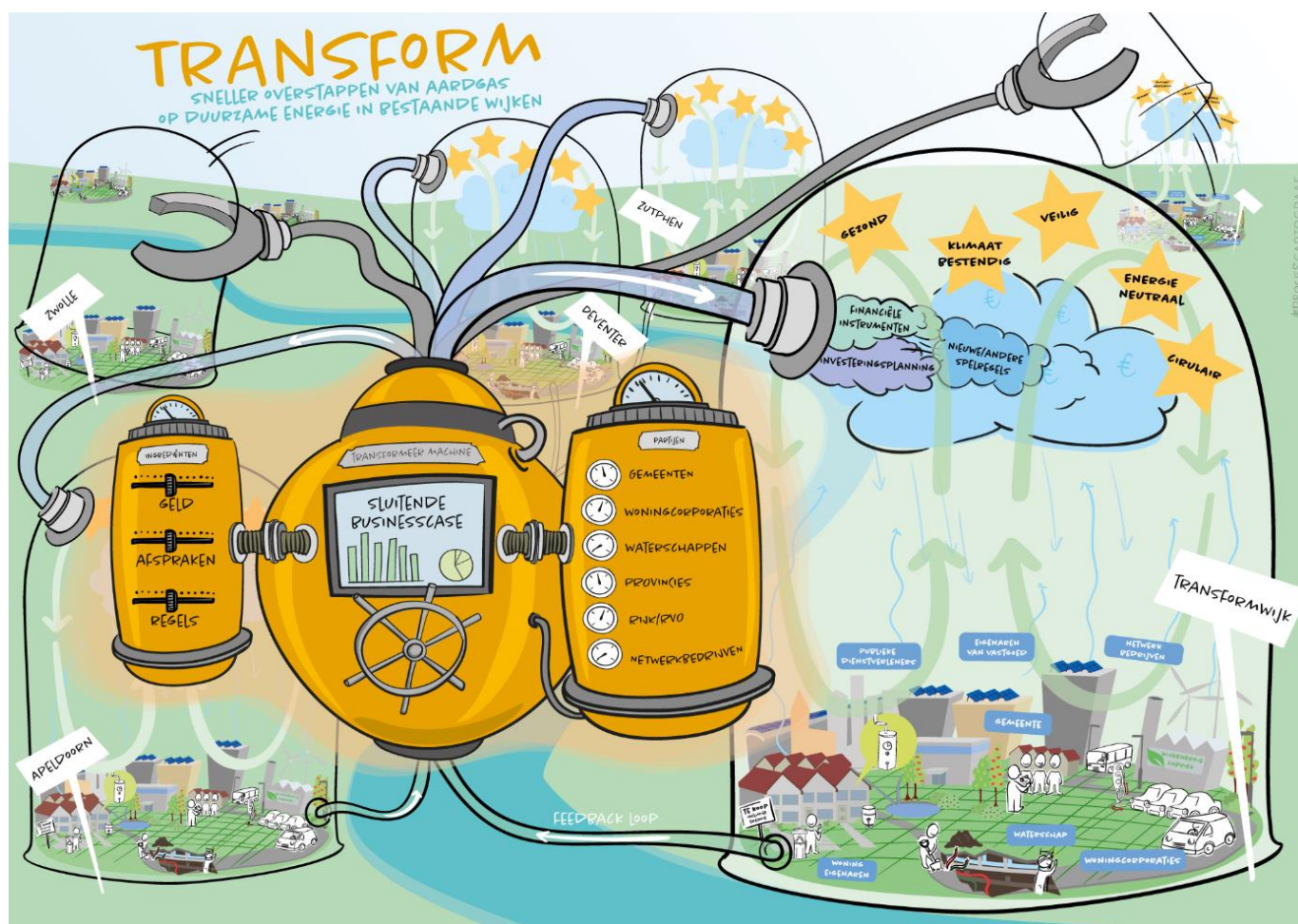

Transform
 programmaplan fase 2 & 3
 juni 2018

Inhoud

Inleiding 2

Werkwijze 2

Bereikte resultaten fase 1 3

Beoogde resultaten fase 2 en 3 4

Uitwerking fase 2 en 3 4

    Programmaorganisatie 4

    Uitwerking per spoor 4

Overzicht alle programmafases 6

Inleiding

Transform is bedoeld om de energietransitie op korte termijn dichterbij te brengen door een bundeling van beschikbare financieringsstromen, het organiseren van de ontbrekende financiering, het uitvragen van grootschalig/concurrerend aanbod, contractering tussen de betrokken partijen, en -waar nodig- aanpassing van bestaande regels. Transform doet dit op basis van een vernieuwende, integrale gebiedsaanpak waarmee gemeenten aan de slag kunnen om van aardgas over te stappen naar duurzame energie. Transform werkt hiervoor samen met overheden, lokale/regionale kernpartners, investeerders en aanbieders. Op basis van de uitkomsten van Transform kunnen vanaf 2020 in de vier gemeenten 40.000 bestaande woningen over op duurzame energie.

Andere wijken in deze gemeenten – maar ook andere gemeenten elders in het land - kunnen daarna profiteren van de gecreëerde mogelijkheden en geleerde lessen.

Voorwaarde van Transform is: de energietransitie mogelijk te maken op een manier die individuele inwoners niet meer kost dan hun huidige lasten.

Betrokken partners

In het eerste kwartaal van 2018 besloten de colleges van Apeldoorn, Deventer, Zwolle en Zutphen om samen te starten met Transform. Om Transform te laten slagen, is samenwerking van groot belang. De volgende partners en organisaties zijn betrokken:

- samenwerking met 4 lokale projectorganisaties;
- samenwerking met RVO;
- medewerking van: ministeries BZK, EZK (LNV, I&W volgen);
- steun van provincies Gelderland en Overijssel;
- medewerking van netwerkbedrijven Alliander en Enexis;
- medewerking van waterschappen in het werkgebied (Rijn en IJssel, Drents Overijsselse Delta en Vallei en Veluwe);
- contacten met de BNG, het NIA, Invest.nl, EFSI/EIB en institutionele beleggers;
- contacten met relevante koepelorganisaties, expertisecentra en uitvoeringsorganisaties: VNO/NCW, G32, GEA, NEO, Cleantech Regio, Invest-NL, Overijssels Expertisecentrum i.o., (Regio Zwolle volgt);
- corporaties zijn of worden lokaal betrokken in de verdere uitwerking;

Transform is complementair op de regie en uitvoering op lokaal niveau. Elke gemeente blijft baas in eigen huis en heeft de regie op het inrichten van het proces en de communicatie met inwoners en lokale partners.

In dit document lichten we de aanpak en werkwijze van Transform nader toe. Dan volgt een beschrijving van de al bereikte en de gewenste resultaten. Verder bevat dit document een uitwerking van fase 2 en 3, en een overzicht van de programmafases en -organisatie.

Werkwijze

Transform organiseert en faciliteert de dialoog met provincies, Rijk, waterschappen, netwerkbeheerders, EU-instellingen, investeerders, aanbieders, toezichthouders en andere nationale en Europese actoren. Waarden in de werkwijze van Transform zijn:

- Integraal
Transform verbindt de opgave ‘fossielvrij’ per wijk met de opgaven voor wonen (zowel huur als koop), openbare ruimte, energienetwerken, water en groen, tot zelfs sociale opgaven. Zo’n integrale gebiedsaanpak maakt het mogelijk al geplande werkzaamheden en budgetten slim te combineren en optimaal in te zetten.
- Inclusief
Ofwel: huur en koop, arm en rijk. Transform heeft als voorwaarde dat aardgasvrij wonen individuele inwoners niet meer kost dan hun huidige energiegebruik. Transform maakt de financiële arrangementen om dit te bereiken.
- Sluitende businesscase
Vertrekpunt is de bestaande geldstroom in de wijk, zodat onderdelen makkelijker financieerbaar worden. Zonder zware publieke financiële inspanningen of risico’s.
- Bundelen en afstemmen
Planningen en programma’s van lokaal werkzame partners bijeenbrengen om te kunnen opschalen naar een gezamenlijke investeringsagenda.
- Bundeling financiering
In een Investerings Platform en optioneel in een fondsenstructuur.
- Lokale aanpak bundelen, timen, verbinden en opschalen
Zo realiseren we schaalvoordelen bij contractering.
- Transform genereert aantrekkelijk aanbod energieproducten
Transform kan in onderhandelingen met marktpartijen zorgen voor volumevoordelen die leiden tot aantrekkelijke en hoogwaardige pakketten van energieproducten. Hierna gaan marktpartijen rechtstreeks in contact met afnemers. Transform heeft dus geen opdracht gevende/aanbestedende rol.
- Ontwikkelen van investeringsconstructies
Dit om voorinvesteringen in de transitie mogelijk te maken. Opzet is om vele kleine investeringen te bundelen en in kleine stappen af te betalen.
- Onderzoek toepasbaarheid vernieuwende financiële instrumenten
Zoals block-chain en virtuele valuta voor verrekenen van onderlinge levering.
- De gemeente als ‘uitnodigende’ regisseur
Daadwerkelijke kanteling in de markt, nieuwe mogelijkheden voor private ondernemers, waarbij de gemeente primair staat voor het belang van inwoners. Bewoners (huurders/eigenaren) participeren niet rechtstreeks in Transform. Zij worden betrokken via de concrete lokale uitvoeringsprojecten.
- Aanpak van onderop aantrekkelijk maken
Voor de landelijke en provinciale overheid, Europa, en het bedrijfsleven.
- Waardecreatie, werkgelegenheid en sociale cohesie bevorderen
De integrale en inclusieve gebiedsaanpak waar Transform toe leidt, zorgt hiervoor.
- Opschaalbaar en repeteerbaar
Door te werken in de diversiteit van 4 gemeenten produceert Transform generiek toepasbare oplossingen. Dit biedt andere gemeenten de kans hun voordeel te doen met de mogelijkheden die in de eerste vier gemeenten zijn ontwikkeld.

Bereikte resultaten fase 1

Fase 1 is nu afgerond. De opbrengsten van fase 1 zijn:

- samenwerking met 4 lokale projectorganisaties;

- samenwerking met RVO;
- medewerking van: ministeries BZK, EZK (LNV, I&W volgen);
- steun van provincies Gelderland en Overijssel;
- medewerking van netwerkbedrijven Alliander en Enexis;
- medewerking van waterschappen in het werkgebied (Rijn en IJssel, Drents Overijsselse Delta en Vallei en Veluwe);
- contacten met de BNG, het NIA, Invest.nl, EFSI/EIB en institutionele beleggers;
- contacten met relevante koepelorganisaties, expertisecentra en uitvoeringsorganisaties: VNO/NCW, G32, GEA, NEO, Cleantech Regio, Invest-NL, Overijssels Expertisecentrum i.o., (Regio Zwolle volgt);
- corporaties zijn of worden lokaal betrokken in de verdere uitwerking;
- opzet financieel/juridisch instrumentarium staat in de steigers;
- aanscherping van doelen en resultaten van Transform;
- een programmaorganisatie.

Beoogde resultaten fase 2 en 3

Concrete resultaten die Transform wil behalen in fases 2 en 3, zijn:

- uitwerking en beproeving van een integrale transitie-exploitatie (analoog aan een grondexploitatie bij reguliere gebiedsontwikkeling: dus van 'grex' naar 'trex');
- een palet financieringsopties voor kernpartners, eigenaren en leveranciers, inclusief een overeenkomst met potentiële investeerders;
- een palet duurzame, innovatieve, opschaalbare en betaalbare warmteoplossingen als alternatief voor aardgasgebruik;
- het benutten van ruimte in regelgeving voor deze integrale aanpak of het verkrijgen van additionele experimenteer ruimte;
- de mogelijkheid voor de vier betrokken gemeenten en hun kernpartners om een duidelijke en onderbouwde keus te maken voor fase 4 (consolidering uitkomsten Transform in anterieure overeenkomsten) en aan de slag te gaan in fase 5: de implementatie van een integrale, gebiedsgerichte transitie-aanpak waarmee 40.000 bestaande woningen duurzaam verder kunnen zonder aardgas.

Uitwerking fase 2 en 3

Programmaorganisatie

Fases 2 en 3 worden uitgewerkt vanuit de in fase 1 opgezette programmastructuur.

Het programmateam (PT) van Transform werkt nauw samen met programmamanagers, strategie- en beleidsadviseurs van de vier gemeenten en met functionarissen van de verschillende kernpartners. Er is regulier overleg met Rijk, provincies, waterschappen en netwerkbedrijven, waarin de gemeenten en het RVO zitting hebben.

Zie bijlage 4 voor een overzicht van de volledige programmaorganisatie.

Uitwerking per spoor

Fase 2 en 3 van Transform lopen tot augustus 2019. Deels is al begonnen met de verkennende onderdelen. Bijlage 1 geeft een schematische weergave van fase 2 en 3, die gaan over deze sporen:

- A. Gebiedsuitwerking
- B. Uitvraag warmteoplossingen

C. Financieringspalet

D. Regelgeving/regelruimte

E. Benutten financiële faciliteiten Rijk

F. Ontwerpen trex plus uitwerking in praktijk

G./H. Denktank Transform/Arena Transform

Per spoor gaat fase 2 (uitwerking) steeds over in fase 3 (naar de toepassing). Toelichting:

A. Gebiedsuitwerking

De programmamanagers in de vier gemeenten kiezen in samenspraak met partners (interne projectleiders, betrokken collega's, netwerkbedrijven, woningcorporaties en waterschap) een gebied dat de basis is voor de uit te werken Transform businesscase in hun gemeente. Mogelijke afwegingen bij de keus zijn: eventueel al lopende projecten waarop aangehaakt kan worden, de leeftijd van het gasnetwerk in een gebied, lokale kansen voor alternatieve energievoorziening, bouwtype, belangstelling voor duurzaamheidsmaatregelen in het gebied etc. Doel is een onderbouwde keus. Deze fase loopt tot november 2018. Een tijdige keus is nodig richting gesprekspartners, en om de inwoners van de bewuste gebieden tijdig te informeren. Voor het gekozen gebied werken de samenwerkende partners een globale warmtestrategie uit. Ze bezien of het mogelijk en wenselijk is die te combineren met aanpalende (=sociale, ruimtelijke, duurzaamheids-) opgaven. Uitgangspunt is, dat deze aanpalende opgaven Transform niet verzwaren en daarmee onmogelijk maken. Dit is input voor de hierna beschreven sporen. Vanaf december 2018 zorgt een feedbackloop voor een permanente toets op de werkbaarheid van de uitkomst in de gekozen gebieden.

B. Uitvraag warmteoplossingen

Deels parallel aan fase A1 t/m A4 wordt verkend op de markt welke technische oplossingen mogelijk zijn als alternatief voor aardgas. Dat gebeurt samen met de Cleantech Regio, Regio Zwolle, Oost NL en de RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland). Deze mogelijkheden worden vanaf februari 2019 per (markt-)levering specifiek gemaakt. (Afzonderlijke leveringen zijn bv. duurzaamheidsmaatregelen, isolatiemaatregelen, plaatsing zonnepanelen, warmtepompen etc.) Het ligt voor de hand om in de uitvraag waar mogelijk te kijken naar meeromvattende oplossingen, dus voor het hele energiesysteem. (Op)schaalbaarheid en circulariteit zijn belangrijke aandachtspunten.

C. Financieringspalet

Transform werkt in sessies met financiële experts alle benodigde en mogelijke financieringsopties uit. Deze richten zich zowel op eindgebruikers (huurders/eigenaren) als leveranciers, kernpartners en andere betrokken partijen. De verkenningen hiervoor zijn al begonnen in fase 1. De mogelijkheden worden uitgesplitst per type financiering/instelling, waaronder de EU, vanaf februari 2019.

D. Regelgeving/regelruimte

Er bestaan meerdere regels en afspraken met een goede aanleiding en doel, die echter de energietransitie niet altijd bevorderen. Enkele voorbeelden zijn: financiële beperkingen waardoor woningcorporaties geen lease van energie-installaties kunnen aanbieden; de regel waardoor woninggebonden financiering van energiematregelen niet is toegestaan; de remmende werking van de huidige Omgevingswet voor pilots in de energietransitie; de bemmerende werking van aanbestedingsregels voor opschaling van de energietransitie. Transform inventariseert die regels, gaat vanaf oktober 2018 hierover in gesprek met Rijk en toezichthouders, en werkt vanaf februari 2019 aan een specifiek arrangement om ze als

belemmeringen weg te nemen.

E. Benutting financiële faciliteiten Rijk

Binnen de Rijksoverheid bestaan vele financieringsmogelijkheden voor de energietransitie. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) onderzoekt de mogelijkheid om al deze regelingen in één keer, gebundeld, te adresseren. Ook dit gaat in dialoog (vanaf oktober 2018) met als doel een arrangement (vanaf februari 2019).

F. Ontwerpen trex plus uitwerking in praktijk

Transform ontwerpt een model voor een Transitie Exploitatie (trex), zoals er ook een Grond Exploitatie (grex) bestaat. Transform vult die met kengetallen, ontwikkelt een juridisch kader en zorgt voor certificatie door organisaties die ermee gaan werken. De programmamanagers van de gemeenten leveren samen met partners vanaf oktober 2018 de benodigde werkelijke, specifieke cijfers uit het gekozen gebied. Alle financiële dragers komen gedetailleerd in beeld. Denk aan: energierekening bewoners (ofwel: kasstroom); onderhoudsbudgetten van corporaties; budget openbare ruimte van gemeente en waterschappen; onderhoud en investeringen netwerkbedrijven. De feedbackloop vanaf oktober 2018 controleert de randvoorwaarde van de trex: betaalbaarheid. Vanaf februari 2019 verwerken we de uitkomsten van andere sporen hierin.

G. Denktank Transform/H. Arena Transform

Transform toetst op verschillende manieren de ontwikkeling van Transform. Een denktank van jonge lokale professionals levert periodiek input en feedback. We doen dit o.a. in samenwerking met lokale/regionale hotspots zoals het Cleantech Center Zutphen, de Gasfabriek Deventer, Area055 in Apeldoorn of bij Enexis in Zwolle. Voor het terugkoppelen van de voortgang en uitkomsten van Transform aan geïnteresseerden worden met regelmaat presentaties en inloopbijeenkomsten gehouden via de Arena Transform. De vormgeving en frequentie worden nog uitgewerkt.

Overzicht alle programmafases

Transform is ingericht fases. In elke fase loopt een aantal activiteiten parallel.

Hieronder een overzicht van alle programmafases:

Tot september 2018:

Fase 0: Besluitvorming in colleges over start Transform.

Fase 1: Betrekken partners/inrichten besturing.

Vanaf september 2018 tot augustus 2019:

Fase 2: Uitwerking sporen (trex, financieringsopties, marktaanbod, regelruimte).

Fase 3: Vervolgstap uitwerking: consultatie, feedbackloop, toepassing.

Vanaf juli 2019:

Fase 4: Verkrijgen overeenstemming van alle kernpartners.

Vanaf 2020

Fase 5: Start opschaling in vier gemeenten/verdere verbreding opschaling.

Dit betekent dat na fase 2 en 3 toepassing van de trex in de praktijk mogelijk is. Fase 4 bestaat uit de consolidering in anterieure overeenkomsten. Apeldoorn, Deventer, Zwolle en Zutphen kunnen in fase 5 (vanaf 2020) aan de slag met een innovatieve, solide, integrale en inclusieve gebiedsgerichte aanpak voor de overstap naar duurzame energie. Met als uiteindelijk resultaat: 40.000 duurzame, aardgasvrije woningen.